

Självständigt arbete på grundnivå

Independent degree project – first cycle

Pedagogik 15hp

Education 15 credits

Pedagogisk dokumentation i förskolan – för vem och varför?

En kvalitativ intervjustudie om pedagogisk dokumentation

Anna Jordahl och Felicia Andersson

Mittuniversitetet

MID SWEDEN UNIVERSITY

Campus Härnösand Universitetsbacken 1, SE-871 88. **Campus Sundsvall** Holmgatan 10, SE-851 70 Sundsvall.

Campus Östersund Kunskapens väg 8, SE-831 25 Östersund.

Phone: +46 (0)771 97 50 00, Fax: +46 (0)771 97 50 01.

MITTUNIVERSITETET

Avdelningen för utbildningsvetenskap (UTV)

Examinator: Staffan Löfquist, staffan.lofquist@miun.se

Handledare: Carina Schedvin, carina.schedvin@miun.se

Författare: Felicia Andersson, fean1000@student.miun.se, Anna Jordahl,
anjo1008@student.miun.se

Utbildningsprogram: Lärarutbildning, 210hp

Huvudområde: Förskola och förskoleklass

Termin, år: HT, 2013

Abstrakt

Uppsatsen handlar om pedagogisk dokumentation i förskolan. Syftet med denna studie är att beskriva hur sju pedagoger upplever den pedagogiska dokumentationen i förskolan. Vi ville se om pedagogerna ser pedagogisk dokumentation som ett arbetsverktyg. Genom en kvalitativ undersökning i form av intervjuer på tre förskolor har vi fått ta del av sju pedagogers upplevelser och reflektioner om den pedagogiska dokumentationen. Intervjuerna som är våra empiriska data, ligger till grund för resultatet som vi har delat upp i tre teman. I vårt resultat har vi kommit fram till att pedagogerna ser den pedagogiska dokumentationen som något som synliggör verksamhetens samt barnens utveckling. Sammanfattningsvis är vår slutsats att syftet och medlet som man använder sig av vid dokumentationen är det viktigaste för pedagogerna.

Nyckelord: *förskola, pedagoger, pedagogisk dokumentation, portfolio*

Innehållsförteckning

Abstrakt	i
Förord	iv
Inledning	1
Bakgrund	3
Vad är pedagogisk dokumentation?	3
Varför pedagogisk dokumentation?	5
Pedagogisk dokumentation - för vem?	5
Portfolio	6
Tidigare forskning om pedagogisk dokumentation	7
Analys av forskning	9
Metod	11
Syfte	11
Kvalitativ intervju	11
Urval.....	12
Genomförande	12
Bearbetning och analys.....	13
Forskningsetiska principer.....	13
Reliabilitet och validitet.....	14
Metoddiskussion	15
Resultat och reflektioner	17
Pedagogisk dokumentation i förskolan	17
Reflektioner	18
Syftet med pedagogisk dokumentation	19
Reflektioner	20
Metoder för pedagogisk dokumentation.....	21
Reflektioner	22
Vill du tillägga något eller förklara mer kring någon fråga?	22
Sammanfattning av resultatet.....	23
Förslag till vidare forskning.....	23
Diskussion	24
Pedagogisk dokumentation i förskolan	24
Vad ska dokumenteras och vilka metoder används	26
Referenser	28
BILAGA 1: Missiv	30

BILAGA 2: Intervjuguide	31
--------------------------------------	-----------

Förord

Tack till förskollärarna som tog sig tid att delta i vår studie. Tack till vår handledare som har väglett oss genom arbetets gång, stöttat och uppmuntrat oss. Ett stort tack till våra studiekamrater som genom hela arbetet har stöttat och funnits där för oss.

Anna Jordahl och Felicia Andersson

Inledning

Vi har valt att skriva om pedagogisk dokumentation, för att det är en central del i arbetet i förskolan. Under våra år i lärarutbildningen med inriktning mot förskola/förskoleklass, under seminarier, kurslitteratur, föreläsningar och under vår verksamhetsförlagda utbildning har vi hört mer och mer om begreppet pedagogisk dokumentation men vi båda tycker att det är ett diffust begrepp. Vi ville fördjupa oss i ämnet för att se bland annat om pedagogerna ser pedagogisk dokumentation som ett arbetsverktyg, varför gör de det och vem det faktiskt är till för? Eftersom vi har valt att använda kvalitativa intervjuer i denna studie (Se "Kvalitativ intervju" på sida 11 under "Metod" för en redogörelse för begreppet) så har vi fått ta del av pedagogernas uppfattningar och reflektioner om pedagogisk dokumentation utifrån hur de uppfattar och tolkar pedagogisk dokumentation som arbetsverktyg.

I läroplanen för förskolan (Lpfö.98 reviderad 2010) står det att förskolans kvalitet kontinuerligt och systematiskt ska dokumenteras och följas upp, utvärderas och utvecklas. Vidare står det att syftet med utvärdering är att få kunskap om hur förskolans kvalitet, innehåll och genomförande kan utvecklas så att varje barn ges bästa möjliga förutsättningar för utveckling och lärande. Om man sedan läser riktlinjerna på punkt 2.6 under uppföljning, utvärdering och utveckling så kan man läsa att förskollärare ska ansvara för:

att varje barns utveckling och lärande kontinuerligt och systematiskt dokumenteras, följs upp och analyseras för att det ska vara möjligt att utvärdera hur förskolan tillgodoser barnens möjligheter att utvecklas och lära i enlighet med läroplanens mål och intentioner (s. 14).

Skolverket (2012) har skapat en bok som ska ge förskolor stöd i att arbeta med förskolans läroplan. Genom den pedagogiska dokumentationen blir det möjligt att synliggöra barnens lärprocesser, både för barnet, vårdnadshavarna samt personalen. Vidare menar de att den pedagogiska dokumentationen synliggör de barn som är i behov av särskilt stöd. Skolverket (2004) har även gjort en undersökning där det visar sig att dokumentation har blivit allt vanligare i våra svenska förskolor. Med hjälp av intervjuer så har de fått reda på att fotografering är den vanligaste formen av dokumentation. Fotografierna sätts oftast upp på väggen med en beskrivning. Fotografierna används även i barnens egna pärmar eller portfolios. Pärmar och portfolios är för övrigt den

vanligaste formen av dokumentation där de ser det enskilda barnets utveckling.

Skolverket nämner portfolio som en del av pedagogisk dokumentation och detta nämner vi i bakgrunden men endast som ett exempel.

Bakgrund

I den här delen av vårt examensarbete har vi valt att skriva om de centrala delar ur den litteratur som vi anser ligger till grund för en fördjupad förståelse av vad vi kommer att beröra i vår studie. Som inledning har vi valt att redogöra för begreppet *pedagogisk dokumentation* följt av *varför pedagogisk dokumentation*, *pedagogisk dokumentation - för vem* samt en liten redovisning av *portfolio*. Avslutningsvis redovisar vi från *tidigare forskning i ämnet* samt en *analys* av dessa,

Vad är pedagogisk dokumentation?

Åberg och Lenz Taguchi (2005) diskuterar vad dokumentation egentligen är. Att dokumentera är ett sätt att förstå världen på många olika sätt och med hjälp av dokumentation så kan vi göra lyssnandet synligt, och därmed får vi möjlighet att skapa en verksamhet som bygger på allas delaktighet. Arbetet med pedagogisk dokumentation hjälper oss att förstå vad det är barnen lär sig och försöker förstå. Men författarna påpekar, liksom Krok och Lindewald (2005), att man aldrig kan bli färdiglärdd när det gäller dokumentation. Eftersom att dokumentationsprocessen ständigt ger en möjligheter att reflektera och ompröva sina tankesätt.

Kocher (2008) menar att dokumentation av barns lärande ger möjligheter för lärarna att få en djupare förståelse av barnens styrkor och svagheter. Kocher menar även att man genom dokumentation får insikt i barnens intressen och kunskaper samt för pedagogiska beslut för det egna lärandet. (Refererat i Bjervås 2011, s. 57)

Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att dokumentationen blir pedagogisk först när den används för att föra den pedagogiska processen framåt. Lenz Taguchi (1997) skriver att när någon frågar henne vad pedagogisk dokumentation egentligen betyder, så svarar hon ofta att pedagogisk dokumentation är ett förhållningssätt och en kommunikation. Lenz Taguchi (2012) förklarar att pedagogisk dokumentation kan ses som en verktygslåda som alla lärare har inom sig. I lådan finns olika teoretiska och metodologiska verktyg. Man kan titta in i lådan och packa upp innehållet för att undersöka verktygen inuti och försöka förstå verktygen genom att avkoda dem, och sedan kanske omkoda dem eller uppfinna helt nya verktyg. Denna tanke om verktygslådan användes under ett arbete som kallas för Stockholmsprojektet,

där Lenz Taguchi var med. Stockholmsprojektet handlade i stora drag om att arbeta fram sätt att använda pedagogisk dokumentation som skulle kunna hjälpa pedagoger att organisera och planera pedagogiska aktiviteter – aktiviteter som skulle utmana barnens lärande och kunskaper. I projektet hade man den befintliga dokumentationen som pedagogerna redan hade gjort i arbetet med barnen så att de kunde diskutera synsätten på barn, lärande och förskolans olika vardagliga och pedagogiska aktiviteter. Pedagogerna kunde analysera dem kritiskt och komma på nya och alternativa lösningar för hur man skulle kunna göra på andra sätt. På varje möte presenterade en förskollärare dokumentation från sin förskola med fokus på barns lärandeprocesser. De ville fundera och lära tillsammans om hur barn tänker och lär sig i de specifika situationerna som dokumenterats. Men Lenz Taguchi (2012) vill också reflektera över de pedagogiska villkoren och förutsättningarna för detta lärande. Vilket inkluderade att kritiskt granska vad pedagogerna sa och gjorde, vilka material som användes, hur och i vilket sammanhang aktiviteten hade presenterats för barnen samt när i tid och rum den pågick.

Lenz Taguchi (2012) menar att det har betydelse vilken typ av pedagogisk dokumentation vi producerar och samlar in och hur vi observerar, alltså vart pedagoger väljer att rikta kameran och vad vi skriver. Allt detta har betydelse för vilken kunskap som kommer att produceras i arbetet med pedagogisk dokumentation.

Wehner-Godée (2010) menar att pedagogisk dokumentation är mer än bara en metod och anser att det är först när vi kommer bort från själva metoden som vi förhåller oss istället till frågor om och reflektion kring synen på barn, kunskap och lärande som den pedagogisk dokumentation har en betydelsefull potential. Hon menar att det är viktigt att skapa ett nytt synsätt och vara medveten om dokumentationens betydelse, för att få mer kunskap kring arbetets innebörd. Vidare beskriver hon en upplevelse som skedde på Reggio Emilia institutets försöksverksamhet i Stockholm. Hon skriver om berättande väggar där det var dokumentationer med både vad barnen sa och vad dem hade gjort när barnen arbetade med olika teman. Dokumentationen handlade inte längre om att bedöma barnen socialt eller motoriskt utan om vad barnen gjorde eller vad de sa istället, vilket gjorde en stor skillnad. Kocher (2008) har skrivit om något som liknar de berättande väggarna som Wehner-Godée (2010) skriver om. Kocher menar att väggarna används för att sätta upp barnens skapelser (teckningar och annat som barnen har gjort), och att de väggarna är lika mycket en del av klassrummet som bord och stolar.

Varför pedagogisk dokumentation?

Lenz Taguchi (1997) skriver hur ett konstruktionistiskt synsätt hjälper pedagoger att förstå hur betydelsefulla vi är och hur det kan hjälpa oss med hur vi dokumenterar. Hon skriver att genom ett konstruktionistiskt synsätt så kan vi själv eller med andra förändra, antingen medvetet eller omedvetet det vi skapar eller konstruerar runt omkring oss. Barnsyn är något som varje enskild människa konstruerar, den skapas inte av sig själv och den bygger inte heller endast på vår egen erfarenhet utan den skapas ur det sociala samspelet med andra. Det är viktigt att hålla en pragmatisk hållning som pedagog och att man har ett mål med det man gör. Syftet med barnsyn och förhållningssätt i den pedagogiska dokumentationen är att barnen är mänskliga, sociala och samhällsliga konstruktioner, som pedagog vill man försöka synliggöra och förstå dessa konstruktioner så man kan vara öppen för förslag och ta in nya konstruktioner. I ett konstruktionistiskt synsätt så ses barnsyn som något föränderligt. Den barnsyn och förhållningssätt man hade förr i tiden har förändrats stort, på medeltiden, enligt Lenz Taguchi, såg man barnen som småväxta människor och under upplysningstiden började man allt mer tänka på barnens uppväxtperiod, det vill säga som en fristående period i människans liv, alltså barndomen.

Skolverket (2012) har skrivit en bok som ska fungera som ett stöd till pedagoger inom förskolan, som handlar om just dokumentation och uppföljning. De skriver att det i läroplanen står att det är verksamheten som ska dokumenteras och utvärderas och att det ska bidra till barnens utveckling och lärande. Det läggs också vikt vid att barnens lärprocesser och lärstrategier ska dokumenteras och följas upp för att kunna utvärdera hur förskolan tillfredsställer barnens möjligheter att utvecklas. Läroplanen (Lpfö.98 reviderad 2010) antyder att ett flertal olika dokumentations former ska användas i förskola och syftet är att dokumentationen ska ge kunskap om vilka möjligheter som finns för barns utveckling. Det som påverkar verksamheten påverkar även barnet, och tvärtom. Genom att uppmärksamma och dokumentera barnet och det som pågår runt omkring så blir det möjligt att se barnets behov, erfarenheter, frågor och engagemang i verksamheten. Först då kan man omforma verksamheten på ett sätt som gör tillvaron i förskolan stimulerande, intressant och utvecklande för alla barn.

Pedagogisk dokumentation - för vem?

Enligt Lenz Taguchi (1997) är det viktigt att alla som arbetar med pedagogisk dokumentation arbetar åt samma håll. Lenz Taguchi påpekar att pedagogisk

dokumentation bygger på reflektioner mellan alla berörda parter, pedagogerna, barnen, förskolan och hemmen. Den pedagogiska dokumentationen synliggör barnens arbete och läroprocessen blir tydlig för dem själva. Den bidrar även till att deras delaktighet i lärandet tydliggörs. Vidare skriver hon att dokumentationen även synliggör pedagogens roll i läroprocessen och att pedagogen på så sätt blir medveten om vilka konsekvenser deras förhållningssätt och val får för det enskilda barnet.

För att veta för vem och varför pedagogisk dokumentation ska ske behöver man veta vad som står i läroplanen för förskolan. Detta belyser Lundahl, Folke-Fichtelius och Vallberg-Roth (2010) genom att beskriva att läroplanen föreskriver pedagogisk dokumentation i förskolan, dels för att verksamheten ska bli synliggjord och dels för att man ska kunna göra en bedömning av kvaliteten på verksamheten och verksamhetens utvecklingsbehov. I förskolans läroplan (Lpfö.98 reviderad 2010) står det att arbetslaget ska följa upp och analysera varje barns utveckling samt utvärdera hur förskolan ser till barnens möjligheter att utvecklas i enlighet med läroplanens mål.

Portfolio

Som vi nämnde i inledningen så kan man se portfolio som en del av pedagogisk dokumentation och nedan kommer två exempel på vad portfolio kan vara.

Sparrman och Lindgren (2003) menar att dokumentation kan genomföras på olika sätt. Till exempel med hjälp av anteckningar, fotografering, insamlande av alster som barnen har skapat, eller via videofilmning samt dokumentation. Dokumentationen ska erbjuda barn att få möjligheter att minnas, återbesöka, känna igen och reflektera kring sina egna läroprocesser.

Även regeringen (SOU 1997:157) förklarar, på sin hemsida, att man som pedagog kan använda sig av portfolio i förskolan, för att på ett effektivt sätt följa med i varje barns utveckling. I portfolion kan man ha information av barnets försök att behärska t.ex. bokstäver, skrivande, matematiska begrepp, bild framställning osv. från år till år.

Tidigare forskning om pedagogisk dokumentation

Lenz Taguchi (2000) har gjort en studie för att försöka förstå hur pedagogisk dokumentation kan användas i ett förändringsarbete och att förstå förändring på olika sätt. Lenz Taguchi vill att barnen ska kunna "ta makt" (s. 24) över sitt eget lärande, och att de kan göra detta genom den pedagogiska dokumentationen som lärarna gör. Hon menar även att pedagogerna kan fatta bättre beslut, och därmed kan de "ta makten" (s. 42), över sin planering och organisering. Lenz Taguchi beskriver hur tankesättet var i början utav studien, hon förklarar att man i Reggio Emilia dokumenterar verksamheten för att synliggöra barnens läroprocesser. I studien såg deltagarna möjligheter genom att använda olika medier för att få syn på hur pedagoger förhåller sig till barnen, hur man frågar, pratar, lyssnar, svarar, rör sig osv. Lenz Taguchi menar att dokumentationen skulle kunna hjälpa pedagogerna att göra sig uppmärksamma på vad det är för praktik de "befinner sig/står i" (s. 18), för att kunna tänka nytt.

Bjervås (2011) har gjort en studie om pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan. Hon menar att pedagogisk dokumentation är ett sätt att dokumentera. Arbete med pedagogisk dokumentation är vanligt förekommande i dagens förskola. Bjervås har studerat Skolverkets nationella utvärdering "Förskola i brytningstid" från år 2004, och där menade man att det har framkommit att dokumentationen i förskolan oftast inte blir en pedagogisk dokumentation i den meningen att den följs upp i linje med läroplanens intention. Men år 2008 gjorde Skolverket en ny undersökning och där visade det sig att en förändring har skett, att nu använder lärare dokumentationen som underlag för reflektion kring verksamheten. Bjervås skriver att man drar en slutsats efter att Skolverket gjort sin granskning, "barns utveckling, prestationer och färdigheter kartläggs och bedöms i ökad omfattning" (s. 17). Med utgångspunkt i vad som kan förväntas av barn i en viss ålder. Det visade sig även att kommuner ofta använder sig av samma mallar för att kartlägga t.ex. läsutveckling. Vi bedömer och kontrollerar yngre barns lärande allt mer, menar Bjervås, och det är en följd av att förskolan "befinner sig i en global kunskapsekonomi som satt det livslånga och livsvida lärandet i centrum för det samhällsekonomiska intresset" (s. 17). I och med detta har förskolan och yngre barns lärande blivit en del av det marknadsanpassade utbildningssystemet. Bedömning och dokumentation av yngre barn kan kopplas samman med "marknadsorientering, centralisering, decentralisering och individualisering" (s. 17). Bjervås förklarar att pedagogisk dokumentation

ses som ett verktyg som gör barnet till subjekt och synliggör förmågor, intressen, tankar och kunskap. Bjervås (2007) menar att förskollärare har ett svårt uppdrag. Lärare i förskolan ska främst granska och bedöma verksamheten, och detta ska de, enligt den reviderade läroplanen göra utifrån att analysera det enskilda barnets utveckling, vilket betyder att man gör en bedömning utav barnet. Samma dilemma infaller när pedagogisk dokumentation beskrivs främst som ett arbetsverktyg för verksamhetsutveckling, men som även gör barnet till subjekt. Genom att barnet blir ett subjekt så innehåller även pedagogisk dokumentation någon slags bedömning på individnivå. Bjervås menar att lärarnas uppdrag kan uppfattas som motsägelsefullt. Svårigheten är att utvärdera och bedöma verksamheten genom bedömningar av barn, när just barnen inte ska vara i fokus.

Buldu (2010) har i UAE (United Arab Emirates) gjort en studie som undersökte pedagogisk dokumentation som en lärande process, alltså en formativ bedömningsteknik. Buldu ville veta om pedagogisk dokumentation hjälpte förskollärare till att använda formativa bedömningstekniker, om pedagogisk dokumentation bidrog till elevernas lärande samt om pedagogisk dokumentation hjälpte föräldrar att förstå sitt barns lärande. Deltagarna i studien var 6 förskollärare, 141 förskolebarn samt 67 föräldrar. Buldu använde sig av observationer, enkäter och intervjuer i sin undersökning. Buldu skriver att i UAE är det många olika nationaliteter och det innebär att barnen och föräldrarna talar olika språk, har olika för-förståelse samt olika åsikter om vad som är bra. De internationella lärarna talar engelska i klassrummen, trots att det i de flesta fall inte är lärarens eller barnens modersmål. Detta gav Buldu inspiration till denna studie. Lärarna måste försöka se till alla barns behov, och de måste komma ihåg att alla barn har rätt till samma undervisning. För att klara av detta spenderar de mycket tid tillsammans med barnen för att ta reda på barnens kunskaper, hur de lär sig och vilka tankar och åsikter de har om världen runtomkring. Det är ett svårt men stort och meningsfullt jobb, och de behöver hjälp, menar Buldu. Resultaten visade att förskollärarna gav en positiv respons på pedagogisk dokumentation, eftersom alla lärarna ansåg att det gav väldigt bra information om hur barnen förstår, vad barnen förstår och vad de missuppfattat. En lärare förklarade att när man frågar barnen om vad de t.ex. har ritat, så får man höra hur barnet tänker, inte bara kring teckningen men även hur barnet tänkte innan och efter. Något som man inte skulle sett om man bara tittat på teckningen. Alla lärarna som Buldu intervjuat menade att pedagogisk dokumentation gav dem information om de t.ex. behövde ändra undervisningssätt. Lärarna menade också att pedagogisk dokumentation gav

en anvisning om hur man skulle gå vidare, eller om man behövde stanna upp och lära ut på ett annat sätt. Det gav alltså lärarna en chans att "se sig själva", de blev medvetna om sitt eget undervisningssätt. Lärarna förklarar att genom reflektion med sig själva och deras kollegor så lärde de sig hur de kan förbättra barnens inlärning, hur deras eget lärande kan bli stärkt/förbättrat/förändrat. Detta gav lärarna en känsla av produktivitet och effektivitet.

Resultatet visade även att pedagogisk dokumentation har möjligheten att förbättra barns lärande, ökar barnens delaktighet, motivation och intresse för lärande, ökade barnens gemenskap, hjälpte lärare att se barns lärprocesser och hjälpte föräldrar att få förståelse för lärprocesser i deras barns undervisning. Buldu menar att förskolor har många olika kulturer, språk, etniciteter och att alla barn har rätt att få undervisningsstöd. Barn har olika behov, och Buldus undersökning visar att pedagogisk dokumentation kan vara svaret på problemet.

MacDonald (2007) har gjort en studie där man har introducerat pedagogisk dokumentation i fem förskolor över en sex månaders period för att undersöka dess potential som en lärande process. Hon menar att pedagogisk dokumentation är ett verktyg för reflektion samtidigt som man synliggör lärprocessen för lärare, föräldrar och samhället. Resultatet visar bland annat att föräldrarna inte visste vad barnen gjorde och lärde sig innan de fick ta del av den pedagogiska dokumentationen. MacDonald skriver att innehållet av den pedagogiska dokumentationen kan innehålla konkreta artefakter som ljud och videoinspelningar, fotografier och exempel på barns arbete som representerar vad barnen gjorde och sade. Den pedagogiska dokumentationen har spridit sig snabbt, mest av allt i Nordamerika där lärare både i Kanada och USA har beskrivit användningen av pedagogisk dokumentation i dagis och förskola som bygger på barns minnen av aktiviteter, som t.ex. en fotovägg. Lärarna i studien tycker också att det har blivit framgångar att dokumentera utvecklingen av enskilda barn för att sedan se om barn behöver stöd i utvecklingen. I studien visade det sig att lärarna tyckte att dokumentationsprocessen har hjälpt dem att fokusera sig på barns lärande och gett ett bättre resultat i allmänhet.

Analys av forskning

De fyra forskarna som vi skrivit om kommer från olika länder och har olika utgångspunkter, Lenz Taguchi och Bjervås kommer ifrån Sverige och har forskat länge kring ämnet. MacDonald forskar i Canada. Buldu forskar i UAE (United Arab Emirates) och är den enda mannen som vi har tagit med i "tidigare forskning".

Buldu och MacDonald introducerade pedagogisk dokumentation till lärare som inte har erfarenhet av att använda dokumentation som arbetsverktyg, medan Lenz Taguchi och Bjervås forskat kring ämnet tidigare och i Sverige, där pedagogisk dokumentation är ett etablerat begrepp. Lenz Taguchi och Bjervås skriver samma ämne, men ur olika utgångspunkter. Lenz Taguchi forskar om pedagogisk dokumentation som förändrings arbete medan Bjervås skriver om pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik. MacDonald och Buldu undersöker pedagogisk dokumentation som en lärande process men Buldu nämner också att man kan använda det som bedömningsteknik.

När vi skulle söka efter forskning till vår studie så tittade vi aldrig på forskarnas namn, utan vi utgick från namnet på avhandlingen. Det råkade alltså bli så att tre forskare är kvinnor och en är en man.

Lenz Taguchi var den enda forskaren som faktiskt var med i sin studie, hon både forskade samt var delaktig och detta menar hon kan vara både positivt och negativt. Positivt i meningen att hon verkligen har delat upplevelserna med pedagogerna, och negativt i meningen att det mest troligt är svårt att hålla sig objektiv.

Bjervås skriver att förskollärarna har ett svårt uppdrag, för att kunna granska verksamheten så måste man göra en bedömning av barnet och det strider mot läroplanen.

Metod

Syfte

Syftet med denna studie är att beskriva sju pedagogers upplevelser om den pedagogiska dokumentationen i förskolan.

Kvalitativ intervju

Vi har använt oss utav kvalitativa intervjuer därför att det är mest lämpligt för vår uppsats. Detta styrker vi med Larssons (1986) ord: "Problemet för studenter bör inte vara att välja den bästa metoden i allmänhet, utan snarare att välja den lämpliga metoden för just deras uppsatsproblem" (s. 8).

Larsson (1986) beskriver kvalitativ metod bland annat som studier av hur människor upplever vissa situationer och det är precis vad vi har gjort i vår studie. Vi har undersökt hur pedagoger upplever den pedagogiska dokumentationen i förskolan. Vidare beskriver Larsson (1986) att kvalitativa metoder innebär att vi vill beskriva egenskaperna hos något, att vi vill karakterisera eller gestalta något. Backman (2008) beskriver kvalitativ metodik som verbala formuleringar. Jämfört med kvantitativ metodik som han menar är tal eller siffror, exempelvis tester, prov, frågeformulär. Bryman (2011) menar i jämförelse med Backman (2008) att man i en kvalitativ intervju är nyfikna på både *vad* intervjupersonerna säger men även *hur* de säger det.

Vi baserar vår studie på kvalitativa intervjuer därför att det var lämpligast för vårt undersökningsområde. Vi har inte valt att använda oss av enkäter eller observationer därför att vi ville undersöka hur ett antal pedagoger upplever ämnet och detta får vi bäst reda på genom att ställa frågor till pedagogerna. I observationer kan det vara svårt att vara objektiv och det blir istället så att man skriver ner sina egna tankar eftersom man som observatör får tolka det som sker. Dessutom kan det vara svårt för de som blir observerade att göra det som man normalt gör. Istället kanske man gör det som man tror att någon annan vill se. I en enkät kan man svara det som låter bäst och det man tror att någon annan vill höra, och i en observation så är det inte säkert att man ser sanningen. I intervjuer däremot, där respondenterna inte har sett eller hört frågorna tidigare så tror vi att de svarar mer ärligt eftersom de verkligen får tänka efter.

Trost (2004) menar att kvalitativa intervjuer innebär att man bland annat ställer enkla och raka frågor och att man på dessa frågor får komplexa och

innehållsrika svar. Detta innebär att man efter alla intervjuer får ett rikt material där man sedan kan finna många intressanta åsikter, mönster med mera. Vi har använt oss utav semistrukturerade intervjuer, där man ställer frågor och låter personen ta sin tid att svara. Om personen inte svarar så kan man använda alternativa frågor, och det hade vi med i vår intervjuguide. Eftersom en utav oss vid varje intervju var passiv och satt med penna och papper så kunde man notera saker som man ville följa upp, som den som intervjuade kanske inte tänkte på vid tillfället.

Urval

Pedagogerna som vi intervjuat hade vi båda på olika sätt haft kontakt med tidigare så vi hoppades att de pedagogerna ville ta tid från sin planering för att vara med på våra intervjuer. Förskolorna som pedagogerna arbetar på ligger i samma kommun som vi bor i och dessutom i närheten av våra hem. Trost (2004) skriver att kön och ålder oftast inte är variabler som har något intresse vid kvalitativ forskning utan det är mönstren som är intressanta. Vi ville inte se skillnader mellan kvinnor och mäns upplevelser och vi var inte intresserade av vad unga eller gamla hade för tankar om pedagogisk dokumentation därför var inte kön och ålder något som vi ansåg var relevant i vår studie så informanterna kommer endast att beskrivas som pedagog 1-7. Vi hade endast 6 frågor i vår intervjuguide (se bilaga 2) så våra intervjuer blev ca 30 minuter långa och transkriberingarna av intervjuerna blev 14 sidor. Vi har på olika sätt varit i kontakt med de utvalda förskolorna tidigare.

Genomförande

Det första vi började med var att skriva ett missiv (se bilaga 1) där vi informerade pedagogerna om vilka vi är och vad vår uppsats handlar om. Sedan besökte vi de förskolor som vi ville ha med i vår undersökning för att informera pedagogerna om vad vi ville undersöka och intervju dem om, *pedagogisk dokumentation i förskolan* samt att vi räknade med att intervjuerna skulle ta en timme. Vi lämnade missivet (se bilaga 1) och bad dem att höra av sig inom en vecka. En pedagog hörde av sig och var positiv till att vara med, men de andra fick vi själva ringa till för att höra om de hade funderat något kring intervjun. Det var mitt i höstplaneringar och inskolningar så därför var det trögt att få tag i villiga respondenter. Det slutade med att vi fick två pedagoger på första förskolan, tre pedagoger på andra och två pedagoger på den tredje förskolan som ville delta i vår undersökning.

Vi funderade på om vi skulle göra intervjuerna var för sig, men efter noga övervägande så bestämde vi oss för att både två skulle vara med, men dock att den ena skulle ha huvudansvaret för intervjun medan den andra skulle anteckna och vara passiv. Vi ansåg att det fanns flera fördelar med att vi skulle vara två. Den som är passiv har ansvar för den icke-verbala kommunikationen samt att vi kunde diskutera våra uppfattningar och tolkningar efter intervjun. Vi såg det också som en fördel att den som var passiv kunde kontrollera att allting fanns med, och avslutningsvis i intervjun så kunde den passiva göra tillägg eller be om förtydliganden som den som intervjuade inte tänkte på. Vi använde en ljudinspelare samt penna och papper på samtliga intervjuer.

Trost (2004) menar att om en person är snäll att ställa upp på en intervju så ska personen få vara med att bestämma i vilken lokal som intervjun ska hållas. Vi valde tillsammans att göra intervjuerna på pedagogernas arbetsplatser, delvis för att det skulle vara enklast för dem men även för att pedagogerna skulle känna sig trygga och hemmastadda.

Intervjuernas längd varierade från 15 till 30 minuter, sedan satt vi och diskuterade i ungefär 15 minuter innan vi tackade för oss. Vi önskade att intervjuerna skulle varat i ca 40-50 minuter för att få så mycket information som möjligt från pedagogerna, men enligt Bryman (2011) så behöver inte korta intervjuer vara sämre. Vi tycker att de kortare intervjuerna gav lika mycket som de längre så de är inte borttagna ur våra empiriska data.

Bearbetning och analys

Materialet som vi utgick från var de 7 intervjuer som vi genomförde på de tre förskolorna. Första steget i vår analys var att transkribera intervjuerna till skriftlig text. Denna blev 14 sidor lång. Vi läste igenom transkriberingarna ett flertal gånger för att skaffa oss förtrogenhet med materialet. Detta underlättade processen med att kategorisera materialet inom de områden vi kände var relevanta för vår studie.

Forskningsetiska principer

Vetenskapsrådet (2010) har utformat fyra forskningsetiska huvudprinciper som man bör följa när man bedriver forskning.

Informationskravet: *“Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte”* (s. 7).

När vi gick ut till förskolorna för att dela ut vårt missiv (se bilaga 1) så talade vi om vad vårt examensarbete handlar om samt att vi hade skrivit i missivet vad vi skulle skriva om.

Samtyckeskravet: *“Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan”* (s. 9).

Vi gick på tre förskolor och berättade för pedagogerna att vi önskade göra två intervjuer per förskola, och sedan fick de en vecka på sig att bestämma inom arbetslaget. Då var det bara de som önskade vara med som vi talade med. Därefter bestämde vi med var och en vilket datum och vilken tid samt vilken plats vi skulle vara på.

Konfidentialitetskravet: *“Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem”* (s. 12).

Detta talade vi om för samtliga pedagoger innan vi påbörjade intervjun. Vi skrev ner pedagogernas förnamn i våra anteckningar samt transkriberingar, men i arbetet så kommer inga namn att finnas med. Det var endast till för vår egen skull.

Nyttjandekravet: *“Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål”* (s. 14)

Vi har använt oss utav våra transkriberingar för att sammanställa ett resultat i vårt examensarbete men alla dessa kommer att tas bort så fort vi är klara.

Reliabilitet och validitet

Kvale och Brinkmann (2009) menar att validitet är ett mått på hur väl man mäter det man vill mäta, samt styrkan och realiteten i yttranden. Reliabiliteten påverkas enligt Kvale och Brinkmann (2009) av hur intervjuaren utför intervjun samt analyserar materialet och författarna menar att samma intervju ska kunna genomföras vid en annan tidpunkt och av en annan forskare och visa samma resultat. Björkqvist (2012) skriver att en studie måste vara pålitlig, och det finns två olika typer av pålitlighet: *reliabilitet* och *validitet*. Han menar att *reliabilitet* avser studiens interna egenskaper, att frågorna i en intervju mäter samma saker eller fenomen. *Validitet* däremot syftar på studiens externa egenskaper, att studien mäter det som det är avsett att mäta. Eftersom vår studie har som syfte att undersöka hur pedagoger upplever den pedagogiska dokumentationen så kan vi inte se hur rektorerna ser på samma fenomen.

Vi tycker att frågorna i vår intervjuguide är anpassade utefter fenomenet (pedagogisk dokumentation) som vi ville undersöka, och vi har intervjuat aktiva pedagoger i tre olika förskolor.

Metoddiskussion

Om vi hade haft mer tid att utföra intervjuerna på, så hade vi velat vara på sju olika förskolor och därmed intervjuat en pedagog från varje förskola, men den tiden fanns inte. Då kanske vi hade fått lite större bredd på svaren i intervjuerna och fått sett begreppet pedagogisk dokumentation från olika synvinklar. Det var dessutom så att pedagogerna inte hade tid att vara med på intervjuerna egentligen, de var mitt i inskolningar och höstplaneringar så vi fick be flera gånger om att de skulle ställa upp. Detta kanske inte hade skett om vi skrivit examensarbetet en annan tid på året och då kanske intervjuerna hade blivit längre, pedagogerna kanske inte hade varit så stressade.

Anledningen till att vi valde att ha ljudinspelare samt penna och papper var för att efter intervjun var klar och vi avslutat inspelningen så kunde pedagogerna komma på mer saker som de ville tillägga och då kunde vi skriva ner det på papper för att sedan tillägga det i transkriberingarna. Den som var passiv var den som satt med penna och papper, och då kunde vi skriva ner kroppsspråk och gester som man inte får med i ljudinspelningen. Bryman (2011) menar att man i en kvalitativ intervju är nyfikna på både *vad* intervjupersonerna säger men även *hur* de säger det. Om man ska vara med i ett samtal med intervjupersonen så är det bra om man inte är distraherad av att föra anteckningar. Eftersom vi var två, varav en var passiv så kunde ena vara med i diskussion och se intervjupersonen medan den passiva kunde föra anteckningar för både tal och kroppsspråk.

Vi har båda två på olika sätt haft kontakt med de utvalda förskolorna tidigare och därmed var vi bekant med några utav förskollärarna vilket kan ha haft relevans för hur de svarade på våra frågor. Om det hade funnit tid så hade vi velat intervjua okända pedagoger för att både dem och vi kunnat se mer objektivt på frågor och svar.

Att transkribera visade sig vara ett mycket tidskrävande arbete men det var en viktig del i arbetet. Inspelningen av intervjuerna och transkriberingen av dessa har bidragit till en ökad tillförlitlighet av studien, då vi har båda två kunnat ta del av informanternas ordagranna uttalanden och kunnat läsa dem om och om igen samt att vi har kunnat diskutera oss emellan. Detta arbete med transkriberingarna har hjälpt oss att formulera kategorier som ligger nära vårt

empiriska material. Bryman (2011) menar att man får vara förberedd på att det tar lång tid att transkribera en intervju, men fördelen är man kan se informanternas ordagranna uttalanden som vi har skrivit ovan.

Nu i efterhand tänker vi att vi skulle ha frågat pedagogerna mer om den pågående kursen som den aktuella kommunen erbjuder. Denna kurs handlar om just pedagogisk dokumentation, och under intervjuerna talade vissa pedagoger om den, antingen att de skulle gå på den eller att de redan hade varit på den. Vi tolkade det som att dessa pedagoger hade ett annat synsätt på pedagogisk dokumentation och därför har vi i efterhand tänkt på att det hade varit relevant för vår studie att ta reda på mer.

Resultat och reflektioner

Här kommer vi att redovisa våra empiriska data, med tillhörande tolkning och reflektioner. Syftet med vårt examensarbete är att beskriva hur sju pedagoger upplever den pedagogiska dokumentationen i förskolan. Vi ville se hur de sju pedagogerna uppfattar och reflekterar över detta område. Efter intervjuerna så frågade vi om pedagogerna ville tillägga något eller förklara mer kring någon fråga, och detta redovisar vi i slutet av resultatavsnittet.

Pedagogisk dokumentation i förskolan

När pedagogerna arbetar med pedagogisk dokumentation så står barnen i centrum men också verksamheten då den ska föras framåt. När pedagogerna arbetar med pedagogisk dokumentation så använder de sig av IUP (individuell utvecklingsplan) pärmen som tillhör barnen, där ska all dokumentation hamna så vårdnadshavare kan få ta del av det. Pedagogerna nämner att det kommer en kurs nu som handlar om pedagogisk dokumentation som kommunen håller i som handlar om att man ska få lära sig att tänka efter, innan man gör något. Vissa pedagoger tycker att pedagogisk dokumentation är när barnen är med och reflekterar och när man är erfaren pedagog så ska hela dagen helst vara pedagogisk, man behöver inte alltid skriva ner utan man tänker allt i huvudet.

Pedagogerna menar att det är situationen som styr vad som ska dokumenteras i verksamheten, men det är viktigt att ha i åtanke att det är läroplanen som ska bestämma vad som ska dokumenteras men också att det är viktigt att tänka på vad föräldrarna vill se. Vissa pedagoger tycker att när man ska dokumentera verksamheten så måste man veta vad barnet behöver för att man ska kunna inhandla nya saker till förskolan för att kunna stimulera barnet men andra pedagoger tycker att det bara handlar om vad föräldrarna vill veta vad barnen lärt sig och vad som finns runt om på väggarna.

Pedagogerna menar att skillnaden mellan dokumentation och pedagogisk dokumentation är hårfin, men de är alla fast beslutna om att när det är pedagogiskt, så har man ett syfte bakom det man gör. En vanlig dokumentation kan vara vad som helst, men pedagogerna menar att en pedagogisk dokumentation ska vara kopplad till läroplanen samt att reflektion är en stor del i den pedagogiska dokumentationen. Pedagogerna är lite oense men förklarar att allt som barnen målar och ritar är en pedagogisk

dokumentation, men endast om man ser en utveckling. De flesta pedagogerna menar att den pedagogiska dokumentationen är till för både pedagogerna, barnen själva samt vårdnadshavarna, medan de andra menar att det bara är till för barnen. Pedagogerna menar att pedagogisk dokumentation i första hand är till för planeringen av verksamheten, och att den då är till för pedagogerna. För att veta vad man ska planera så behövs den pedagogiska dokumentationen.

"Läroplanen styr vad som ska dokumenteras" – Pedagog 7

*"IUP pärmen tycker jag är en dokumentation, att alla barn har en egen pärm" –
Pedagog 2*

"Barnen ska vara med mycket mer och att man ska reflektera med barnen för att man ska gå fram i lärandet" – Pedagog 4

"Den är till för pedagogen, barnet och föräldern!" – Pedagog 6

Reflektioner

Pedagogerna nämner att det är viktigt att ha i åtanke att det är barnen som ska stå i centrum när verksamheten ska föras framåt. Det är viktigt att veta vad barnen behöver för att kunna utveckla verksamheten, för att kunna stimulera barnen. Pedagogerna nämner att det är fokus på IUP (individuell utvecklingsplan) pärmen i förskolan och att dokumentation ska läggas in men det är mer bilder än text i pärmen, så egentligen kan man väl säga att det är en fotobok? Vissa av pedagogerna dokumenterar i huvudet istället för att skriva ner det i loggböcker för att det blir lättare så, men om man dokumenterar i huvudet, vem kan då ta del av det? Man vill väl dela med sina tankar och idéer till andra, för att få tips hur man kan förbättra det hela? Några av pedagogerna nämnde att det kommer en kurs som kommunen ska hålla i som handlar om pedagogisk dokumentation som innebär att man ska kunna tänka efter innan man gör något. Kursen nämndes inte av alla pedagoger, då kan man undra vem den här kursen är till för? Är den till för pedagoger som vill veta mer om pedagogisk dokumentation eller pedagoger som vill utveckla sin kunskap inom området? Kan alla ta del av kursen eller är det bara vissa förskolor i kommunen som får ta del av den?

Pedagogerna menar att syftet är det viktigaste när man arbetar med pedagogisk dokumentation. Enligt vissa pedagoger så ska en pedagogisk

dokumentation vara kopplad till läroplanen, men alla pedagoger nämner inte detta under intervjuerna och då kan man undra hur viktigt pedagogerna egentligen tycker att det är?

De två pedagoger som menade att den pedagogiska dokumentationen endast var till för barnen kunde inte förklara eller utveckla svaret och vi tolkar det som att de inte hade funderat över frågan tidigare medan de som svarade mer utförligt nog hade tänkt på detta tidigare. Den aktuella kommunen håller i en kurs som handlar om just pedagogisk dokumentation, och vi kan anta att de som hade utförliga svar antingen hade gått på den kursen eller så hade de helt enkelt funderat över frågan tidigare.

De pedagoger som menade att den pedagogiska dokumentationen endast var till för barnen, nämnde inte att de använde dokumentationen till att planera verksamheten men de pedagoger som menade att den pedagogiska dokumentationen var till för både pedagoger, barn samt vårdnadshavare använde den färdiga dokumentationen till planering av verksamheten. Detta blir en stor fråga nu i efterhand, hur planerar de första pedagogerna sin verksamhet? Använder de sig av dokumentationen och att de bara inte nämnde detta eller gör det på något annat sätt?

Syftet med pedagogisk dokumentation

Pedagogerna nämner många olika syften med pedagogisk dokumentation, men barnens utveckling är det främsta syftet för alla. Syftet med pedagogisk dokumentation är att se barnen, alla ska känna sig sedda och uppmärksammade. Pedagogerna använder pedagogisk dokumentation för att bli medveten om det man har gjort, men också för att visa barnen vad de har gjort och kanske vad de har lärt sig. Man använder också pedagogisk dokumentation för att visa föräldrar hur man jobbar på förskolan. Den pedagogiska dokumentationen kan man använda som ett underlag för hur verksamheten ska utvecklas.

Det finns många mål som barnen ska gå igenom innan de har gjort sin tid på förskolan och då är dokumentationen bra, det blir tydligt att se om man har gjort allt som man ska. Det blir också tydligt vad barnen behöver mer av, om flera barn är t.ex. dåliga på att rimma så vet pedagogerna att de måste satsa mer på sådant och det kanske man inte ser som pedagog om man inte dokumenterar.

Syftet är olika beroende på vilka mål man har, ibland är syftet att visa för föräldrar vad man gör under dagarna, ibland är syftet att se om barnen behöver mer motorikträning, ibland är syftet att se om barnen behöver träna

på matematik. Man måste kunna gå in och kolla vad barnen gör, utan att störa och sedan reflektera över vad man har sett.

En pedagog berättar att syftet kan vara att visa verksamheten för föräldrarna, vad barnen har gjort idag, och att de sedan knyter an till läroplanen, varför de gjorde det här.

Syftet med pedagogisk dokumentation är att ständigt förändra och utveckla verksamheten genom olika delar såsom att använda sig av IUP pärmar (individuell utvecklingsplan) som är uppdelat efter olika delar från läroplanen men också innehåller bilder på barnen som föräldrar, barnen men också pedagogerna kan ta del av. Den pedagogiska aspekten i förskolan har tagit en stor plats i verksamheten, pedagogerna måste kunna använda sig av olika verktyg som till exempel kamera, ipad etc. I hallen hänger det ett schema där föräldrarna kan ta del av vad som händer dagligen. På väggarna i förskolan kan man hitta bilder som barnen har gjort med mål från läroplanen som föräldrarna kan ta del av. En stor del av den pedagogiska dokumentationen är att man har ett syfte med det man gör och att man kopplar allt till läroplanen. För att varje barn ska bli sedd så kan man ha ett barnråd i förskolan där de äldre barnen sitter i en ring och pedagogerna frågar vad barnen vill göra och skriver sedan ner det och därefter planerar man utifrån det som har tagits upp i barnrådet. Den pedagogiska dokumentationen kan spegla sig åt alla håll men i vissa sammanhang så speglar den sig åt pedagogerna själva t.ex. när pedagogerna använder sig utav TRAS (Tidig Registrering Av Språkutveckling) för att ta reda på vart barnet befinner sig i sin utveckling och hur man kan hjälpa barnet att komma vidare.

"Det gäller ju att vi pedagoger, tänker efter "vad håller vi på med, för vem gör vi det här?" – Pedagog 4

"För att gruppen ska få det de behöver, för att individen ska växa." – Pedagog 5

"Och sen knyter vi ju an till läroplanen då, syftet med vår verksamhet, varför gjorde vi det här?" – Pedagog 4

Reflektioner

Varför är det viktigt att visa föräldrarna? Ingen pedagog förklarar varför, är det för att lugna föräldrar med bilder på glada barn eller är det för att visa att de följer läroplanens mål? Pedagogerna förklarar att man måste kunna gå in

och kolla vad barnen gör, utan att störa och sedan reflektera över vad man har sett.

Pedagogerna säger att de använder dokumentationen i utvecklingssyfte och meningen är att utveckla verksamheten, men det de nämner mest är barnens utveckling, att hjälpa barnen att komma framåt. Hur utvecklar de verksamheten? Är det planeringen de talar om?

Vissa pedagoger talade om läroplanen när de funderade över syftet med pedagogisk dokumentation, och detta tycker vi är intressant. Tänker de andra pedagogerna på läroplanen också, och att de bara glömde bort att nämna det under intervjun?

Metoder för pedagogisk dokumentation

Pedagogerna använder sig av olika metoder och tankesätt för att göra en pedagogisk dokumentation. De vanligaste sätten är att ta kort och filma, men flera pedagoger använder sig nu av ipaden när de dokumenterar, dock oftast för att filma och fota. Pedagogerna använder sig även utav loggböcker och anteckningar.

Man använder även KLS (kartläggning av läsning och skrivning), men det är ca en gång per termin, samt TRAS (tidig registrering av språkutveckling) ca två gånger per termin. Alla pedagoger/förskolor använder inte TRAS men då har de andra tillvägagångssätt. T.ex. så har en förskola "barnpärmar" respektive "pedagogpärmar". Barnpärmarna används oftast som "fotobok", där man sätter in bilder på barnen, vad de har gjort, vad de har lärt sig och den får barnen ta med hem efter att tiden på förskolan är slut. Men "pedagogpärmarna" är endast till för pedagogerna, där kan man sätta in anteckningar om barnets utveckling och det är endast till för att utveckla verksamheten samt planering av terminen.

Barnen ska inkluderas, menar pedagogerna, och om barnen ber en pedagog att ta kort på t.ex. vad de har ritat, eller ett sandslott som de har gjort, så gör pedagogerna det och sedan får barnet bestämma en text som ska stå under kortet. Alla förskolorna har en "elektrisk fotoram" där de kontinuerligt fyller på med nya kort. Denna ram är igång på dagarna så att både barn och föräldrar kan kolla vad de har gjort under veckan som gått, och barnen blir påmindra på nytt om vad de har varit med om. Pedagogerna är överens om att det gäller att öppna ögonen, att faktiskt se vad som händer.

"Vi har en gemensam loggbok, där skriver vi ner när något händer." – Pedagog 3

"Det är lättare nu med ipaden, att filma och visa barnen." – Pedagog 3

“Jag vill använda ipaden som verktyg i min dokumentation.” – Pedagog 4

Reflektioner

Pedagogerna använder olika metoder, men inte alla använder sig av ipaden. Vilka är det egentligen som använder ipaden? Vissa pedagoger nämnde att de gått på en kurs/föreläsning om ipads men inte alla. Vi kan dra slutsatsen att det är de som gått kursen som faktiskt använder den i vardagliga verksamheten.

“Barnpärmarna” som pedagogen nämner är egentligen en IUP (individuell utvecklingsplan), men de används mer som en fotobok. Flera av pedagogerna menar att IUP är en gammal företeelse som tar tid från barngruppen, men man har fortfarande kvar dem. De används dock, precis som “barnpärmarna” som en fotobok, där man lägger in en liten text under fotot.

Pedagogerna menar att barnen ska inkluderas, men det är fortfarande pedagogerna som tar kort. Man ger inte kameran till barnet så att barnet får ta kort själv. Det är tydligen inget som pedagogerna har tänkt på eftersom ingen nämner detta i intervjun.

Vill du tillägga något eller förklara mer kring någon fråga?

De flesta pedagoger ville tala vidare efter själva intervjun och diskutera vidare. De belyser att pedagogisk dokumentation är viktigt men att det tar tid. En pedagog menar att man har fått tänka efter mer nu än tidigare, till exempel så nämner pedagogen att de inte längre får ta kort när barnen badar eller leker i våtrummet. Barnen måste minst ha på sig en blöja och det var inte något som man tänkte på tidigare enligt den här pedagogen. Pedagogerna påpekar att man hela tiden måste lära sig nya tekniker för att dokumentera, och de menar samtidigt att det har blivit så stort nu och att det nu är mer viktigt än någonsin att visa vad man kan. En pedagog beskriver att man kan ta med sig något eller flera saker som man har dokumenterat till lönesamtal för att visa sin chef vad man kan. En pedagog beskriver den pedagogiska dokumentationen som något som tar för mycket tid ifrån verksamheten, pedagogen menar att det är viktigare att vara aktiv med barnen än att ta kort på vad de gör. En utav pedagogerna belyser vikten i att alla barnen ska finnas med på kort. Alla barnen ska ses, och alla föräldrar ska känna att deras barn har blivit sett, varje dag.

Sammanfattning av resultatet

Det som har framkommit i vårt resultat är att pedagogisk dokumentation är ett diffust begrepp och att så gott som alla våra informanter tolkar begreppet olika. Det som alla pedagoger har gemensamt är att syftet är det viktigaste för att utföra en god pedagogisk dokumentation, samt medlet som man använder. Men vem den pedagogiska dokumentationen är till för skiljer från pedagog till pedagog. Vissa pedagoger anser att den pedagogiska dokumentationen är till för pedagogerna, vissa menar att den är till för barnen och vissa menar att den är till för både pedagoger, barn och vårdnadshavare. Vad som faktiskt ska dokumenteras skiljer också mellan pedagogerna, men alla är överens om att det beror på vilket syfte man har med dokumentationen.

Sammanfattningsvis är vår slutsats att syftet och medlet som man använder sig av vid dokumentationen är det viktigaste för pedagogerna.

Förslag till vidare forskning

Alla pedagoger som vi intervjuat menar att när dokumentationen är slutförd så tar man det egentligen inte vidare. Den sista frågan i vår intervjuguide är "Hur arbetar du vidare med det dokumenterade materialet?" men ingen utav pedagogerna hade något egentligt svar på den frågan. Detta tycker vi är viktigt och det är vårt förslag till vidare forskning. Pedagogerna som vi intervjuat beskriver att när man har dokumenterat så sätter man in papper i barnens egna pärmar men oftast går man inte vidare, förutom att visa upp dokumentationen på föräldrasamtal. Enligt Skolverket (2012) så kan pedagogisk dokumentation användas som ett underlag för att bedöma verksamhetens kvalitet och för att se vilka utvecklingsbehov som finns. Det är vår uppfattning att man på dessa förskolor inte arbetar med pedagogisk dokumentation på ett utvecklande sätt för själva verksamheten.

Diskussion

Under detta avsnitt kommer vi att diskutera vårt resultat i ljuset av vår bakgrund.

Pedagogisk dokumentation i förskolan

Kocher (2008) menar att man genom dokumentation får insikt i barnens intressen och kunskaper samt för pedagogiska beslut för det egna lärandet (Refererat i Bjervås 2011, s. 57). Alla informanterna berättar att barnen är i centrum när de arbetar med pedagogisk dokumentation, men även verksamheten i sig. Detta står även med i förskolans läroplan (Lpfö.98 reviderad 2010) under punkt 2.6, både att förskollärare ska ansvara för att barns utveckling och lärande ska dokumenteras, samt att förskollärarna ska ansvara för att verksamheten i sin helhet ska dokumenteras för att kunna följa upp och utvärdera. Lenz Taguchi (2000) menar att förskollärare med hjälp av pedagogisk dokumentation kan fatta bättre beslut, och då kan de besluta över sin planering och organisering. En pedagog berättar att IUP-pärmen (individuell utvecklingsplan) ligger som fokus på dennes förskola och att så gott som all dokumentation hamnar i barnens egna pärmar så att vårdnadshavare kan få ta del av det. Regeringen (SOU 1997:157) förklarar, på sin hemsida, att man som pedagog kan använda sig av portfolio i förskolan, för att på ett effektivt sätt följa med i varje barns utveckling. I portfolion kan man ha information av barnets försök att behärska t.ex. bokstäver, skrivande, matematiska begrepp, bild framställning osv. från år till år. Skolverket (2004) har gjort en undersökning som visar att pärmar och portfolios är den vanligaste formen av dokumentation där de ser det enskilda barnets utveckling. Åberg och Lenz Taguchi (2005) menar att vi måste skapa en förskola som bygger på ett demokratiskt förhållningssätt och det kan vi göra genom att lära oss att lyssna på ett medvetet sätt. Vissa pedagoger som vi intervjuat förklarar att barnen ska vara med i reflektionen för att det ska kunna bli en dokumentation. Buldu (2010) skriver att lärarna i hans studie förklarar att genom reflektion med sig själva och deras kollegor så lärde de sig hur de kan förbättra barns inläring.

Bjervås (2011) studerade Skolverkets nationella utvärdering från år 2004 och där kom man fram till att dokumentationen i förskolan oftast inte följs upp enligt läroplanens intention. Även våra informanter menar att när dokumentationen är slutförd så tar man det inte vidare. År 2008 gjorde skolverket en ny undersökning och där kom man fram till att en förändring

har skett. Nu använder lärarna dokumentationen som underlag till reflektion kring verksamheten. Detta tycker vi är intressant och detta är även vårt förslag till vidare forskning. Utvärderingar visar att man på förskolor använder dokumentationen för att föra verksamheten vidare, men enligt vårt resultat används det inte på detta sätt.

Krok och Lindewald (2005) menar att man aldrig kan bli färdiglärdd när det gäller dokumentation, eftersom att dokumentationsprocessen ständigt ger möjligheter att reflektera och ompröva sina tankesätt. De pedagoger vi intervjuade tyckte att det fanns vissa skillnader på vanlig dokumentation och pedagogisk dokumentation. När man arbetade med pedagogisk dokumentation så skulle man alltid ha ett syfte bakom det man gjorde och att man kunde koppla till läroplanen medan dokumentation kunde vara vad som helst som inte hade ett syfte. Kocher (2008) förklarar att dokumentation av barns lärande kan ge en djupare förståelse av barnens styrkor och förmågor. Genom dokumentation får man insikt i barnens intressen.

Alla våra informanter hade olika åsikter om vem den pedagogiska dokumentation är till för men de flesta tyckte att den var för alla parter, pedagogerna, barnen men också för vårdnadshavaren medan de andra var lite oense vem det var för. Vissa pedagoger tyckte att den bara är till för barnen medan vissa tyckte att det var för verksamheten då de måste kunna planera den. Lenz Taguchi (1997) anser att det är viktigt att alla pedagoger arbetar med den pedagogiska dokumentationen åt rätt håll, det vill säga att pedagogisk dokumentation bygger på reflektioner mellan alla berörda parter, pedagogerna, barnen, vårdnadshavaren och hemmen. Den pedagogiska dokumentationen ska synliggöra barnens arbete och lärprocessen ska bli en tydlig del för dem själva. Dokumentationen ska också bidra till att deras delaktighet i lärandet tydliggörs. MacDonald (2007) menar att pedagogisk dokumentation är ett verktyg för reflektion samtidigt som man synliggör lärprocessen för lärare, föräldrar och samhället. Kocher (2008) menar att dokumentation av barns lärande ger möjligheter för lärarna att få en djupare förståelse av barnens styrkor och svagheter. Vi måste också veta vad som står i läroplanen för förskolan för att kunna se, för vem och varför vi ska ha en pedagogisk dokumentation. Lundahl, Folke-Fichtelius och Vallberg-Roth (2010) nämner att läroplanen föreskriver pedagogisk dokumentation i förskolan, dels för att verksamheten ska bli synliggjord och dels för att man ska kunna göra en bedömning av kvaliteten på verksamheten och verksamhetens utvecklingsbehov. Skolverket (2012) nämner att pedagogisk dokumentation kan användas som ett underlag för att bedöma verksamhetens

kvalitet, men våra informanter beskriver att när man har dokumenterat så sätter man in papper i barnens pärmar men oftast så tar man det inte vidare förutom att man visar upp dokumentationen under utvecklingssamtalet.

Vad ska dokumenteras och vilka metoder används

Alla våra informanter hade olika åsikter om vad som ska dokumenteras, och vid vilken tidpunkt som man ska dokumentera. Lenz Taguchi (2012) menar att det har betydelse vilken *typ* av pedagogisk dokumentation vi producerar och samlar in och *hur* vi observerar, alltså vart pedagoger väljer att rikta kameran och vad vi skriver. Allt detta har betydelse för vilken kunskap som kommer att produceras i arbetet med pedagogisk dokumentation. De flesta pedagogerna som vi intervjuat menar att det är läroplanen som ligger till grund för vart man riktar kameran, medan vissa pedagoger menar att föräldrarna har mycket att säga till om i den pedagogiska dokumentationen. En pedagog förklarade att alla som arbetar med barn måste utveckla sitt synsätt för att hänga med i utvecklingen som ständigt sker i den pedagogiska dokumentationen, och denna pedagog nämnde även att det pågår en kurs i den aktuella kommunen, som handlar om just pedagogisk dokumentation. I den här kursen så ingår en bok som Skolverket (2012) har skapat och som ska ge stöd åt förskolor i arbetet med förskolans läroplan. Skolverket förklarar i boken att genom den pedagogiska dokumentationen så blir det möjligt att synliggöra barnens lärprocesser, både för barnet, vårdnadshavarna samt personalen. I Buldus (2010) resultat visar att pedagogisk dokumentation har möjligheten att förbättra barns lärande, och att det hjälper lärare att se barns lärprocesser. Det visade sig även att föräldrar lättare kan se sina barns lärprocesser.

Pedagogerna som vi har intervjuat använder sig av ett flertal olika metoder för att dokumentera verksamheten och barnen. De använder digitalkamera, videofilmning, ipad, loggbok samt penna och papper. Sparrman och Lindgren (2003) förklarar att dokumentation kan genomföras på olika sätt, men att syftet med hela dokumentationen ska vara att erbjuda barnen att få möjligheter att minnas, återbesöka, känna igen och reflektera kring sina egna lärprocesser. Alla våra informanter förklarade att man främst använder sig av fotografering, och att man sedan fyller på med till exempel videofilmning eller loggböcker. Skolverket (2004) har gjort en undersökning där det visar sig att dokumentation har blivit allt vanligare i våra svenska förskolor. Med hjälp av intervjuer så har de fått reda på att fotografering är den vanligaste formen av dokumentation. Bjervås (2011) styrker detta i sin undersökning genom att säga

att pedagogisk dokumentation är ett sätt att dokumentera och att det är vanligt förekommande i förskolan.

Referenser

- Backman, J. (2008). *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur.
- Bjervås, L. (2011). *Samtal om barn och pedagogisk dokumentation som bedömningspraktik i förskolan: en diskursanalys*. Diss. Göteborgs universitet.
- Björkqvist, K. (2012). *Introduktionen till vetenskapsteori och forskningsmetodik för beteendevetenskaper*. Lund: Studentlitteratur.
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Buldu, M. (2010). Making learning visible in kindergarten classrooms: Pedagogical documentation as a formative assessment technique. *Teaching and Teacher Education*.
- Kocher, L. (2008). The disposition to document: the lived experience of teachers who practice pedagogical documentation. A case study. (*Early Childhood Education*). The University of Southern Queensland.
- Krok, G. Lindewald, M. (2005). *Portfolio i förskolan - Att komma igång*. Stockholm: Gleerups förlag.
- Kvale, S. Brinkmann, S. (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur AB.
- Larsson, S. (1986) *Kvalitativ analys: exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur.
- Lenz Taguchi, H. (1997). *Varför pedagogisk dokumentation?* Stockholm: HLS förlag.
- Lenz Taguchi, H. (2000). *Emancipation och motstånd - dokumentation och kooperativa läroprocesser*. Stockholm: HLS förlag.
- Lenz Taguchi, H. (2012). *Pedagogisk dokumentation som aktiv agent: Introduktion till intra-aktiv pedagogik*. Stockholm: Gleerups förlag.

- Lundahl, C. Folke-Fichtelius, M. Vallberg-Roth. A-C (red.). (2010). *Bedömning i och av skolan - praktik, principer, politik*. Stockholm: Studentlitteratur.
- MacDonald, M. (2007). Toward formative assessment: The use of pedagogical documentation in early elementary classrooms. *Early Childhood Research Quarterly*.
- Skolverket (2004). *Förskola i brytningstid: Nationell utvärdering av förskolan*. Stockholm: Fritzes.
- Skolverket (2010). *Läroplan för förskolan Lpfö 98*. Reviderad 2010. Skolverket, Stockholm.
- Skolverket (2012). *Uppföljning, utvärdering och utveckling i förskolan - pedagogisk dokumentation*. Stockholm: Fritzes.
- SOU 1997:157. *Att erövra omvärlden*. Förslag till läroplan för förskolan. Stockholm: Fritzes.
- Sparrman, A. Lindgren A-L (2003). Om att bli dokumenterad. Etiska aspekter på förskolans arbete med dokumentation. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 8 (1-2), s 58-69.
- Trost, J. (2004). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Vetenskapsrådet (2010). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm.
- Wehner-Godée, C. (2010). *Att fånga lärandet: pedagogisk dokumentation med hjälp av olika medier*. Stockholm: Liber.
- Åberg, A. Lenz Taguchi, H. (2005). *Lyssnandets pedagogik - etik och demokrati i pedagogiskt arbete*. Stockholm: Liber.

BILAGA 1: Missiv

Till förskollärare

Hej!

Vi heter Felicia Andersson och Anna Jordahl och vi läser till lärare med inriktning på förskola/förskoleklass på Mittuniversitetet i Härnösand. Vi är nu på slutet av utbildningen och har påbörjat ett examensarbete som vi ska skriva tillsammans. Vårt arbete är en c- uppsats och vi ska skriva om hur du som förskollärare upplever den pedagogiska dokumentationen.

Vi ska hålla en intervju med två stycken förskollärare på tre olika förskolor, och vi hoppas att ni vill vara med i vår undersökning. Vi vill se hur du som pedagog uppfattar den pedagogiska dokumentationen och vi är tacksamma om ni vill ställa upp med en intervju. Dessa svar kommer att ligga till grund för vår uppsats. Alla svar kommer att behandlas konfidentiellt. Inga namn på er eller förskolan kommer att nämnas i uppsatsen. Vi kommer att ha diktafon, penna och papper under intervjuerna.

Intervjuerna kommer att ske under hela vecka 37 så kolla gärna igenom vilka som kan och vill vara med, vilket datum och vilken tid som passar.

Under veckan som kommer vill vi ha in ert svar.

Vid frågor eller funderingar angående intervjun, kontakta oss gärna.

Tack på förhand!

Felicia Andersson
Tel: 070-xxxxxxx
Mail: xxxx.xxxxxx@gmail.com

Anna Jordahl
Tel: 076-xxxxxxx
Mail: xxx.xxxxxx@hotmail.com

BILAGA 2: Intervjuguide

Pedagogisk dokumentation – för vem och varför?

Inledande frågor

- 1. Vad är pedagogisk dokumentation enligt dig?**
2. Vem anser du att den pedagogiska dokumentationen är till för?
– Föräldrar, rektor, läroplanen, barnen, för dig själv...

Allmänna frågor

- 3. Vad är skillnaden mellan dokumentation och pedagogisk dokumentation?**
- 4. Hur arbetar du med pedagogisk dokumentation som ett verktyg för barns lärande?**
– Hur får ni syn på barns lärande?
– Vilka olika aspekter av barnens lärande fångas?
- 5. Hur väljer Du som pedagog vad som ska dokumenteras och vilka metoder använder du dig av?**

Avslutande frågor

- 6. Hur arbetar du vidare med det dokumenterade materialet?**
- Vill du tillägga något eller förklara mer kring någon fråga?**